

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ІНТЕРЕСІВ У СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Постановка проблеми. У сучасних умовах праця людини постійно наповнюється інтелектуальним змістом і потребує системної підготовки висококваліфікованих, конкурентноспроможних та мобільних на ринку праці робітників. Однією з умов успішної підготовки майбутніх інженерів є виробнича практика, що сприяє зростанню міцності теоретичних знань, вдосконаленню практичних вмінь, закріпленню навичок, розвитку професійної самостійності, оволодіння ними прогресивними технологіями, досвідом роботи новаторів.

Виробнича практика є складовою частиною навчально-виховного процесу та має ті ж методологічні корені, що і професійна педагогіка. У енциклопедії професійної освіти поняття «виробнича практика» розглядається як самостійна форма виробничого навчання, у процесі якої студенти за умов діючого виробництва виконують реальні виробничі завдання, що визначені навчальною програмою. Виробнича практика є інтегруючим видом підготовки спеціаліста, завдяки якому студенти вивчають технологічні процеси, специфіку організації праці та засоби виробництва, вдосконалюють уміння та навички, опановують нову техніку й обладнання, розширюють та поглиблюють виробничий досвід [14, с. 354-356].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато науковців приділяли увагу проблемі організації виробничої практики. Так, теоретичні аспекти організації виробничої практики розглянуто в роботах С. Я. Батишева [1], Т. А. Дев'ятьярової [3], В. А. Панкратової [7], В. А. Скакуна [10], О. І. Титова [11] та ін. Проблему виховання під час виробничого навчання у своїх працях розглядали М. К. Будніков [2], М. М. Д'яченко [4], Н. Г. Ничкало [5] та ін.

Основне призначення виробничої практики науковці вбачали у формуванні висококваліфікованого працівника та випробуванні його професійних здібностей та можливостей в умовах виробництва; сприянні самореалізації майбутнього працівника, підтриманні в нього професійного інтересу, утворенні потягу до самоосвіти як умови ефективності здійснення професійної діяльності [5, 11]. На основі вищезазначеного можна виділити чотири функції виробничої практики: організаційно-розвивальну, виховну, стимулюючу та аналітико-рефлексійну, що забезпечують накопичення знань та вдосконалення вмінь, аналізування результатів практичної діяльності, виховання культури праці, поваги до обраної професії, самостійності, а також розвиток організованості, ощадливості, акуратності, уважності тощо.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз різних підходів у науково-педагогічній літературі щодо виховання інтересу до професії у процесі виробничої практики.

Виклад основного матеріалу. Найважливішим аспектом виховання інтересу до професії є формування у студентів життєвої цілеспрямованості, професійного ідеалу, тобто розкриття місця і ролі людини в суспільстві, ролі професійної праці в соціальному самоствердженні, системи тих соціальних і професійних якостей, якими повинен володіти сучасний працівник високої кваліфікації.

Мова йде про формування у студентів чіткого уявлення про ті вимоги до особистості, що пред'являє сучасне виробництво, про виховання у них готовності відповідати цим вимогам. Тільки, якщо студенти усвідомлюють місце і роль професійної діяльності у своєму житті, тоді це свідчить про стійкий та свідомий інтерес до професії. Прояв інтересу до професії – це перш за все трансформація життєвої мети в мету професійної діяльності, яка знаходить своє відображення у професійному ідеалі.

Під професійним ідеалом розуміють узагальнений образ, який вбирає в себе найцінніші, найважливіші риси особистості, представника професії, що служить зразком для майбутнього молодого працівника. Головними якостями є: добре знання професії,

вміння передати власний досвід, знання, чесність, вимогливість до себе і до оточуючих, працьовитість.

У формуванні професійного ідеалу особливе місце посідає період введення у професію, який вирішує такі завдання:

- вивчення мотивів і факторів вибору професії, наявність і рівень розвитку інтересу до професії, рівень пізнавального і практичного знайомства з нею;
- здійснення діагностики індивідуальних здібностей студентів, рівня розвитку морально-вольових якостей;
- ознайомлення з вимогами, які ставить сучасне виробництво;
- знайомство з трудовими і життєвими біографіями ветеранів праці, найкращих працівників і новаторів виробництва;
- організація навчально-виробничої діяльності, що сприяє розвитку у студентів впевненості у правильності вибору професії, у здатності нею успішно оволодіти.

Формування професійного ідеалу на початковому етапі навчання дає можливість зародження інтересу до професії. Подальший розвиток, перехід у стійку рису особистості залежить від того, наскільки усвідомлюється студентами реальність ідеалів, від рівня організаційно-методичного забезпечення навчально-виховного процесу, готовності до професійної діяльності.

Професійний ідеал – це тільки основа для розвитку інтересу до професії. Важливим є те, щоб студенти постійно відчували результати свого духовного розвитку, професійних здібностей, тобто своє наближення до ідеалу.

Інтерес до професії передбачає активну, творчу діяльність, яка базується на глибоких знаннях і творчих здібностях у вирішенні поставлених перед працівником задач. Виробниче навчання є саме такою сферою практичної діяльності, що базується на досить широкому діапазоні загальнонаукових, політехнічних, професійних знаннях. У свою чергу, сама практична діяльність виступає як джерело пізнання, засіб інтелектуального розвитку студента. Все це свідчить про наявність тісного взаємозв'язку пізнавального і професійного інтересу. Цей зв'язок має взаємностимулюючий характер, тобто студент навчається не заради самих знань, а для того, щоб їх використовувати в організації своєї життєдіяльності.

Виховання інтересу до професії у процесі виробничого навчання передбачало наявність певних педагогічних умов. Так, М. Н. Скородумов виділяв такі умови: а) наявність загальної мети і мотивів праці; б) зв'язок виробничого і теоретичного навчання; в) розвиток науково-технічної думки студентів. У свою чергу, Адаскін Б. І. вказував, що на виховання інтересу до професії у процесі виробничого навчання суттєвий вплив здійснюють такі фактори: 1) впевненість у необхідності оволодіння професією; 2) змістовність навчальної праці; 3) успішність трудової діяльності; 4) позитивний приклад людей, які оволоділи професією [8, с. 81-82].

Докладно роль виробничої практики розглянуто в дисертаційному дослідженні Попової Т. І. «Педагогічні умови організації виробничої практики у професійно-технічних училищах швейного профілю в Україні (друга половина ХХ століття)». У роботі розкрито сутність виховного потенціалу виробничої практики, а також визначено, що професійне виховання забезпечувалося, по-перше, єдністю теорії та практики, по-друге, інтеграцією навчання та виховання в єдиний процес.

У результаті наукового дослідження було встановлено, що виробнича практика забезпечувала [9, с. 176-187]:

- виховання професійної етики [8, 10, 8];
- виховання самостійності [6, 10];
- виховання поваги до трудової діяльності [10, 8];
- виховання творчого ставлення до своєї справи [6, 10, 8];
- виховання любові та поваги до професії [8].

У результаті дослідження встановлено, що в процесі виробничої практики у студентів формувалися, удосконалювалися особистісні якості (наполегливість, самостійність, впевненість тощо) та здібності; відбувалося посилення несхильного прагнення до

підвищення якості та продуктивності праці на підставі використання новітніх досягнень науки та техніки, а також розвитку загальної культури особистості, яка виступала могутнім та надзвичайно ефективним засобом поліпшення його працездатності, накопичувався виробничий досвід, формувалася психологічна та професійна готовність до трудової діяльності, виховувалася звичка до щоденної праці, прищеплювалися навички трудової культури, що пов'язані з умінням планувати та раціонально використовувати свою працю, правильно розподіляти робочий час та трудові зусилля, доводити почату справу до кінця [9, с. 176-187].

Висновки. Розглядаючи проблему формування інтересу до професії у процесі виробничого навчання, можемо визначити основні напрями педагогічної діяльності:

1. Формування професійного ідеалу та життєвої цілеспрямованості.
2. Розвиток професійного мислення (технологічне та оперативне мислення).
3. Формування морально-вольових професійно важливих якостей (ініціативність, наполегливість, самостійність, впевненість, дисциплінованість, працьовитість, відповідальність).
4. Розвиток психофізіологічних професійно важливих якостей (спостережливість, емоційна стійкість).

Перспективи подальших досліджень. Подальшими дослідженнями передбачається розширення одержаних висновків не тільки на виробничу практику, а також на інші форми практичного навчання, реальне впровадження отриманих результатів і проведення досліджень з його ефективності.

Список використаних джерел

1. Батышев С. Я. Производственная педагогика: учеб. для работников, занимающихся подготовкой и повышением квалификации рабочих на производстве / С. Я. Батышев. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Машиностроение, 1976. – 687 с.
2. Девятьярова Т. А. Методика производственного обучения: методика и организация производственного обучения в учебно-производственных мастерских швейного профиля: конспект лекций для студентов специальности 7.010104 Профессиональное обучение. Технология текстильной и легкой промышленности / Т. А. Девятьярова. – Харьков: УИПА, 2000 – 33 с.
3. Дьяченко Н. Н. Профессиональное воспитание учащейся молодежи: профпедагогика / Н. Н. Дьяченко. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Высш. шк., 1988. – 144 с.
4. Ничкало Н. Г. Воспитание рабочей смены / Н. Г. Ничкало. – К.: Политиздат Украины, 1982. – 199 с.
5. Основы профессиональной педагогики / под ред. С. Я. Батышева, С. А. Шапоринского. – М.: Высш. шк., 1977. – 504 с.
6. Панкратова В. А. Основы производственного обучения швейников: метод. пособие / В. А. Панкратова. – М.: Высш. шк., 1991. – 240 с.
7. Педагогика / под общ. ред. проф. А. П. Кондратюка. – К.: Вища шк., 1976. – 374 с.
8. Попова Т. І. Педагогічні умови організації виробничої практики у професійно-технічних училищах швейного профілю в Україні (друга половина ХХ століття): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Т. І. Попова. – Х., 2007. – 237 с.
9. Скакун В. А. Методика производственного обучения. Ч. 2 / В. А. Скакун. – М.: Профессиональное обучение, 1992. – 162 с.
10. Формирование у учащихся ПТУ устойчивого интереса к избранной профессии / А. А. Вайсбурга. – М.: Высш. шк., 1989. – 207 с.
11. Энциклопедия профессионального образования: в 3-х т. / под ред. С. Я. Батышева. – М.: АЛО, 1999. – Т. 2: М-П. – 488 с.

Бондаренко С.В.

Формування професійних інтересів у студентів під час виробничої практики

У статті розкрито виховний потенціал виробничої практики, педагогічні умови її організації, необхідні професійні та моральні якості майбутніх фахівців. Визначено основні напрями педагогічної діяльності, до яких відносяться: професійний ідеал, професійне мислення, морально-вольові професійні якості.

Ключові слова: виробнича практика, професійний ідеал, професійні якості, професійне мислення, життєва цілеспрямованість, майбутній фахівець, педагогічна діяльність.

Бондаренко С.В.

Формирование профессиональных интересов у студентов во время производственной практики

В статье раскрывается воспитательный потенциал производственной практики, педагогические условия ее организации, необходимые профессиональные и моральные качества будущих специалистов. Определены основные направления педагогической деятельности, к которым относятся: профессиональный идеал, профессиональное мышление, морально-волевые профессиональные качества.

Ключевые слова: производственная практика, профессиональный идеал, профессиональные качества, профессиональное мышление, жизненная целенаправленность, будущий специалист, педагогическая деятельность.

S. Bondarenko

Forming Professional Interests in Students During Practical Training

The article deals with the educational potential of practical training, pedagogical conditions of its organization, the necessary professional and moral qualities of future specialists. The basic directions of pedagogical activities are defined among them: professional ideal, professional thought, morally-volitional professional qualities.

Key words: work placements, professional ideal, professional quality, professional thought, life purposefulness, future specialist, pedagogical activity.

Стаття надійшла до редакції 16.11.2011 р.